

Ze groeide op in het gereformeerde Ede; nu is ze een internationaal erkende en bekroonde ontdekkingsreiziger die vaak in haar eentje de meest barre expedities maakt. Hoe heeft het zover kunnen komen met Arita Baaijens (1956)?

TEKST: LIDDIE AUSTIN. BEELD: XXXX

Het begon allemaal met de woestijn

Ed et qui officis dolori quas
dolendam alitis di cusandunt quo
corporepella doluptaquo qui

Ed et qui officis dolori quas dolendam alitis di cusandunt quo corporepella doluptaquo qui sequis arum aut ad molupta vollah accatemporum estiore

Ed et qui officis dolori quas dolendam alitis di

Ed et qui officis dolori quas dolendam alitis di cusandunt quo

In 2014 was Baaijens een van de Wings Worldquest Women of Discovery Humanity Award-winnarissen; begin dit jaar kende de Geografische Sociëteit Spanje haar de Traveler of the Year 2014 Award toe. "Die erkenning voelt

als een heel aangenaam kussentje in mijn rug. Ik leef mijn leven omdat ik het zo wil, maar dat wil niet zeggen dat het altijd gemakkelijk is. Daarom is het extra fijn om te merken dat er mensen zijn die mijn werk belangrijk vinden!"

XXX

opyright

In 1978 ging ze op vakantie naar Israël. "Tijdens een busreis door de Sinaï pte een bedoeïen middenin de leegte uit en liep de woestijn in. Wow, dacht ik terwijl ik hem nakeek, wat moet het fantastisch zijn zomaar de weg te weten in die eindeloze vlak te van zand en rotsen! Daarna wilde ik maar een ding; als een soort Alice in Wonderland verdwijnen in de woestijn," vertelt Arita Baaijens bijna veertig jaar later, thuis in Amsterdam, terwijl ze Chinese thee schenkt en amandelen serveert. Het is haar gelukt. Vanaf haar 32ste dwaalde ze eindeloos rond in schaars bewoonde gebieden, vond ze haar weg in de leegte, zocht ze naar antwoorden op de vraag hoe mensen in het algemeen en zichzelf in het bijzonder zich weten te handhaven onder extreme omstandigheden. Waarom eigenlijk? "Dat vind ik

moeillijk te zeggen. Het is niet zo dat ik tegen deze tijd ben. Ik geniet van nieuwe mogelijkheden, van multimediale manieren om verhalen te vertellen. Maar tegelijkertijd ben ik deels een kluisenaar die het soms fijn vindt om zich terug te trekken om een heel basaal en fysiek bestaan te leiden en toe te komen aan wat zich dan voordoet." Terug naar het begin. Ze wilde dan wel in de woestijn verdwijnen, intussen werkte ze als twintigjarige gewoon als milieubioloog. "Maar ik wist: ooit ga ik weg. Daarom nam ik allerlei maatregelen om te voorkomen dat ik te geseiteld zou raken: ik werkte altijd parttime zodat ik niet wende aan veel geld, ik woonde in een huurhuis, ik trouwde niet. Ik wilde zo mijn spullen kunnen oppakken en gaan." Haar reiskoorts was niet iets dat ze in haar jeugd in het gereformeerde Ede had opge-

daan. "Ik was een redelijk braaf meisje dat veel las en trouw naar de kerk ging, geen kind dat van verre reizen droomde. Tot mijn vijftiende geloofde ik in God. Toen dat ineens ophield, was het alsof er een kleedje onder me vandaan werd getrokken. Als je oprecht gelooft, put je veel steun uit het idee dat er iemand is die altijd voor je zorgt, alles ziet en slechte mensen straft. Toen ik niet meer in het bestaan van God geloofde, dacht ik; vanaf nu moet ik dus alles zelf doen. Dat was beangstigend." Nog beangstigender was het dat haar vader toen Arita zeventien was plotseling het gezin verliet. Haar ouders scheidden, haar moeder bleef gebroken achter. "Ik had het gevoel dat ik haar moest redden, de familie drong daar ook op aan, maar tegelijkertijd dacht ik: dat ga ik dus niet doen. Ik heb mijn eigen leven. En dat Ede... Ik wilde zo snel mogelijk weg van de plaats waar alles verbonden

was met kleinburgerlijkheid, verdriet, waar scheiden een schande was. Ik ging in Amsterdam biologie studeren en nam me voor om nooit te eindigen zoals mijn moeder. Geen man ging mij aandoen wat mijn vader mijn moeder had aangedaan." Deels was haar verlangen naar een nomadisch bestaan dus ook een vorm van bindingsangst. In 1988 hoorde ze over Carlo, een wat eigenaardige Duitser die alleen met zijn kamelen door de Egyptische Witte Woestijn woestijn trok. Precies zoals zij dat wilde! "Op zijn voorwaarden mocht ik mee om het vak te leren. Een van die voorwaarden was dat we dan ook een seksuele relatie zouden hebben. In eerste instantie vond ik dat belachelijk en kocht ik die voorwaarde met geld af, maar in de woestijn ontdekte ik dat de nette regels van de stad daar niks voorstellen. We kregen een relatie. Op een of andere manier was het ook bevrijdend om te doen waarom de situatie vroeg en de

Ed et qui officis dolori quas dolendam alitis di cusandunt quo corporepella doluptaquo qui sequis arum aut ad

Ed et qui officis dolori quas dolendam alitis di cusandunt quo corporepella doluptaquo qui

controle een beetje los te laten. Op expeditie gaan is je grenzen verleggen, zowel lichamelijk als geestelijk.”

Ze zegde haar baan op en begon eindelijk aan haar echte leven. Als eerste westerse vrouw doorkruiste ze solo de Egyptische woestijn. Weet ze nog hoe het was, die eerste keer in de woestijn? “Het was magisch! Ik voelde me er vanaf de allereerste minuut thuis, de woestijn paste me als een oude jas. Wat er ook gebeurde, daar hoorde ik gewoon. Het was daar toen zo prachtig. In die tijd kon je daar wekenlang geen mens tegenkomen. Er was nog geen gps, niemand durfde nog met een auto de woestijn in.” Het leven in de woestijn was uitdagend. “Die eerste keer kreeg ik na drie weken ruzie met Carlo en besloot ik alleen verder te gaan. Dat was eigenlijk te hoog gegrepen: ik trok met mijn kaarten en een kompas van bron naar bron, en als ik er een miste, was het gedaan met

me. Maar vooral geestelijk was het heftig. Ondanks mijn voorzorgsmaatregelen had ik tot dan toe natuurlijk toch gewoon een super gestructureerd yuppenleven geleid. En nu was ik helemaal alleen in een wereld die ik geweldig vond, maar waarvan ik nog niks snapte. Het was ook een enorme schok om te ontdekken dat een vaststaande identiteit niet bestaat; daar niet, en hier dus ook niet. Wie was ik als niemand mij weerspiegelde? Ik besepte dat ik tot dan toe eigenlijk altijd keurig had gedaan wat anderen van mij verwachten.” Vanaf die eerste keer liep Arita jarenlang iedere winter met een of meerdere hoog met takken (om vuur te kunnen maken), jerrycans water en voedsel bepakte kamelen door de woestijn. “Ik werd er als door een magneet naartoe getrokken. Ik leerde te genieten van het alleen-zijn. Ik ontdekte dat ik goed was met kamelen, die ik zag als de dragers van mijn dromen. Wat ik ook ontdekte was dat de woestijn de baas is, hoe-

zeer je ook alles probeert te controleren, en dat het haast verslavend is om je ondergeschikt te voelen aan de elementen.” En zo werd ze enigszins tot haar eigen verrassing werd ze ontdekkingsreiziger. “In mijn beleving was een ontdekkingsreiziger iemand die gesplerd was en met wapens kon omgaan. Dat bleek helemaal niet waar te zijn. Dat is de mannenmanier, je kunt ook het ook anders doen. Als de nood hoog is, verzijn je voor alles wel een oplossing, of je nu een man of een vrouw bent. In de woestijn ontdekte ik tot hoeveel ik in staat ben. Ik blijf het geweldig te vinden om mezelf op de proef te stellen. Dat geeft mij het gevoel dat ik op en top leef. Daarbij neem ik voor lief dat het ook weleens fout zal kunnen aflopen. Dat risico hoort erbij, anders kom je nergens.” Haar reizen financierde ze door in Nederland te schrijven en te vertellen over wat ze heeft gezien en meegemaakt, en mensen mee te nemen naar de woestijn om hen

ook die bijzondere ervaring te bieden.

Het onvoorstelbare gebeurde: haar obsessie met de woestijn ging voorbij. Als professioneel ontdekkingsreiziger, ze kon zich inmiddels geen ander bestaan meer voorstellen, moest ze op zoek naar een nieuw leeg landschap met een extreem klimaat waarin ze zou kunnen verdwijnen. “De woestijn had mij gevonden, het voelde als zo’n afgang om actief op zoek te moeten gaan naar iets anders.” Na een moeilijke tijd kwam ze in 2007 voor het eerst in het Siberische Altai-gebied terecht. Het was géén liefde op het eerste gezicht. “De eerste paar keer dat ik daar was, ergerde ik me alleen maar. Ik sprak de taal niet, de cultuur was me vreemd, mensen geloofden er dingen waarmee ik moeite had. Geleidelijk begon ik te begrijpen dat de bezieling van de natuur, waarbij ik me toen weinig kon voorstellen, een diepgevoelde werkelijkheid is voor veel mensen daar. Dat intri-

Ed et qui officis
dolori quas
dolendam alitis di
cusandunt quo

Ed et qui officis
dolori quas
dolendam alitis di

Ed et qui officis
dolori quas
dolendam alitis di

XXX

geerde mij. Ik heb lang moeite gehad - als bioloog, als iemand die in de wetenschappelijke traditie is grootgebracht, als iemand die haar gereformeerde jeugd is ontvlucht - om iets met die bezielde natuur te willen. Maar op een gegeven moment ben ik die uitdaging toch aangegaan."

Het was tijd om iets nieuws te leren. Kamelen maakten plaats voor paarden, waarmee ze in 2013 en 2014 via vaak moeilijk bereikbare gebieden het Altaigebirge (een mix van Alpen en Himalaya) omcirkelde, wederom als eerste vrouw die zoiets deed. Doel van haar maandenlange expedities: onderzoeken of en hoe het landschap de geest beïnvloedt. "Ik ben er met een open mind naartoe gegaan. Op een grote kaart hield ik bij wat ik onderweg dacht en voelde op de plekken die ik aandeed. Het bleek dat mijn onbewuste meer registreerde dan ik dacht. Ik voelde of mensen in het land waardoor ik mij bewoog een relatie onderhielden met de natuur of niet. Toen ik bijvoorbeeld in Mongolië voor de camera het landschap van

een bepaalde heilige plek probeerde te beschrijven, kon ik alleen maar huilen. Dat landschap deed ook iets met mij. Het ingewikkelde is dat er geen woorden zijn om te beschrijven wat dat is, maar ik denk dat veel mensen vergelijkbare ervaringen hebben in de natuur: het is alsof je buiten ruimte en tijd staat en onderdeel uitmaakt van iets groots. Ik begreep dat mensen daar dit landschap krachten toedichten en willen beschermen."

Vóór haar expeditie wist ze heus wel dat de Shambala, het mythisch koninkrijk waar alleen het goede heerst, waarnaar ze zogenaamd op zoek was niet bestond, maar slechts een symbool was. "Maar ik weet nu dat je zo'n symbool niet van tafel kunt vegen door te zeggen: haha, die mensen geloven in iets dat duidelijk niet bestaat. Ze benoemen er iets mee dat wel degelijk een rol speelt in het leven: onze natuurlijke behoefte aan betekenisgeving. De bezielde natuur is het paradijs."

Arita Baaijens verheugt zich op de komende jaren, waarin ze veel wil praten, denken en

schrijven over die onzichtbare laag in de natuur die voor veel culturen zeer belangrijk is, maar door de meeste beleidsmakers niet wordt gezien. En waarin ze wil blijven reizen, natuurlijk, op háár manier. "Ik houd van afzien en van klooiën. Ik houd van laarzen, modder, vuurtjes stoken, hout hakken, de geur van vuur. Van af en toe onderwets bang zijn, diep in mijn buik, me afvragen hoe ik dit nu moet oplossen? Van dagen waarop het niet lekker loopt, van me vervelen. Wat komt er dan bij me op? Ik vind het prettig om regelmatig ergens te zijn waar ik een buitenstaander ben, die de dingen niet helemaal begrijpt."

Wellicht ten overvloede: haar reizen zijn géén vakanties. "Zonder erover te kunnen schrijven of er iets anders mee te doen - een film maken lijkt mij ook leuk - heeft het voor mij geen zin. Ik waag mijn leven niet om geld te verdienen voor volgende tochten, ik moet kunnen communiceren over wat ik zie en ontdek. Mensen zoals ik hebben een belangrijke functie in de maatschappij, juist nu. We denken tegenwoor-

dig zo in termen van nut en winstoptimalisatie dat je ook types nodig hebt die daar kanttekening bij zetten. Ik zie mezelf als een soort bard: ik ga op reis en breng verhalen mee terug, waarmee ik hoop mensen te vermaken en aan het denken te zetten over hun eigen leven." Ze heeft inmiddels ook een relatievorm gevonden die bij haar onafhankelijke natuur past. "Mijn vriend is een stoere architect die alles kan, van literatuur houdt, nog drukker is dan ik en in Amerika woont. We zien elkaar niet vaak, maar we gaan graag samen op stap. Hij geeft mij alle vrijheid en is trots op wat ik doe. Juist door niks van me te eisen, is hij heel ondersteunend. Ik had niet gedacht dat me dit nog zou overkomen. Mannen van boven de vijftig zijn saai, dacht ik, die kunnen alleen nog over hun pensioen denken en zeuren over wat ze allemaal niet meer kunnen. Waar vind je iemand die mij mijn leven laat leven? Maar het is dus toch gelukt en daar ben ik blij mee." Wat als ze niet meer in haar eentje door onherbergzame landschappen kan trekken? "Daar houd ik me totaal niet mee bezig. Ik weet hoe

XXXXX
Binnenkort verschijnt De zoektocht naar het paradijs (AtlasContact), het nieuwe boek van Arita Baaijens waarin ze haar expedities door het Altaigebirge en haar ontdekkingen daar beschrijft.

